

Kes või mis on allikas ja miks me teda kaitseme?

Sandra Mikli

Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna avaliku õiguse talituse nõunik

1. Sissejuhatus

Artikkel annab ülevaate isikust kui ajakirjaniku allikast ning selle kaitsest ja vastavasisulise suhte reguleerimise võimaluste piiritlemisest.¹

Allika kui polüseemilise mõiste eri tähendusnüansside ühisossa kuulub asjaolu, et midagi peidetut saab nähtavaks või muutub avalikuks (nt põhjavesi, päritolu, informatsioon). Eesti õigusaktides on allikat seni nimetatud peamiselt seoses rahastamise, investeeringute või hüvitistega.² Meediaõiguse kontekstis on allikas igasugune isik, materjal või salvestis, mis annab informatsiooni. Allikakaitse õigus on ajakirjandusvabaduse kui väljendusvabaduse printsiibist tuletatud põhimõtte tagamise üks olulisemaid instrumente.

Ajakirjandusvabadus on osa põhiseaduse³ §-s 45 sätestatud väljendusvabaduse põhimõttest. Ehkki põhiseaduses ei ole otsesõnu nimetatud ajakirjandusvabadust, on seda Euroopa õigusruumis tunnustatud demokraatiaarusaamade ja -praktika valguses sisustatud väljendusvabaduse olemusliku osana. Sellise vabaduse olemasolu väljendusvabaduse elemendina on tunnustanud ka Riigikohus.⁴ Hoolimata sellisest tunnustamisest ei ole Riigikohus kõnealust vabadust täpsemalt sisustanud. Seetõttu ei saa Eesti kohtupraktikas rääkida ajakirjandusvabaduse väljakujunenud olemusest. Enamjaolt tugineb ajakirjandusvabaduse kontseptsioon Eesti õiguses Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste konventsiooni (edaspidi EIÕK) artiklist 10 tulenevale Euroopa Inimõiguste Kohtu (edaspidi EIK) praktikale.

Põhiseaduse § 45 kehtestab üldise nn negatiivse kohustuse mitte sekkuda väljendusvabadusse (sh ajakirjandusvabadusse). Samas vastandub sellele võimu positiivne kohustus rakendada meetmeid selleks, et sõnavabadust saaks vabalt ja põhjendamatute takistusteta kasutada. Muu hulgas tähendab see kohustus nõuet kõrvaldada piirangud, mis ei ole proportsionaalsed taotletava eesmärgiga, mille järele ei ole tungivat sotsiaalset vajadust ning mis ei ole vajalikud demokraatlikus ühiskonnas⁵.

2. Allikas ja allikakaitse

Allikas on Euroopa Nõukogu soovitus nr R (2000) 7⁶ (edaspidi soovitus nr 7) tähenduses iga isik, kes annab ajakirjanikule informatsiooni. Ajakirjanik võib informatsiooni saada väga erinevatest allikatest, mistõttu tuleb eelistada allika mõiste väga laia tõlgendust. Soovituse nr

¹ Artikli aluseks oleva eelnõu koostamises osales ka Mirjam Rannula, andes tõhusa panuse loo valmimisse.

² Näiteks Finantsinspektsiooni seadus, krediidiasutuste seadus, ohvriabi seadus jne.

³ Eesti Vabariigi põhiseadus. – RT 1992, 26, 349; 2007, 33, 210.

⁴ RKTk 26.08.1997 3-1-1-80-97.

⁵ Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn 2008, lk 372.

⁶ Euroopa Nõukogu soovitus nr R (2000) 7 ajakirjanike õiguse kohta mitte avaldada oma informatsiooniallikat.

Internetis kättesaadav:

<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=342907&Site=COE&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FD C864&BackColorLogged=FDC864>

7 selgituste kohaselt ei ole seejuures oluline informatsiooni iseloom. Seda seisukohta on rõhutanud ka EIK, märkides, et avaliku huvi osakaal informatsioonis ei saa olla selleks proovikiviks, mille pinnalt otsustada, kas on olemas tungiv sotsiaalne vajadus allikas paljastada. Allikas võib ajakirjanikku varustada informatsiooniga, millel on ühel päeval vähe väärtust, ent mis juba järgmisel päeval võib osutada hindamatu väärtusega teabeks.⁷

Selgitada tuleb, millisele allikaga seonduvale teabele laieneb allikakaitse põhimõte. Soovituse nr 7 seletuskirja kohaselt tuleks kaitsta:

- allika nime ja aadressi, telefoni- ja faksinumbrit, tööandja nime ja teisi isikuandmeid, niisamuti allika häält ja teda kujutavaid pilte;
- informatsiooni saamise faktilisi asjaolusid, nagu allikaga toimunud kohtumise aeg ja koht, kasutatud suhtlusvahend või kokkulepitud iseärasused;
- allika poolt ajakirjanikule antud avaldamata informatsiooni, näiteks teised faktid, andmed, helid või pildid, mis võivad osutada allika identiteedile ja mida ajakirjanik ei ole veel avaldanud;
- ajakirjanike ja nende tööandjate isikuandmeid, mis on seotud nende ametialase tööga, s.o isikuandmeid, mis on toodetud ajakirjanike töö tulemusena ja mida võib leida aadresside ja telefonikõnede loeteludest, arvutisuhtluse registreeringust, reisikorraldustest või kontoteatisest.

Soovituse nr 7 artiklite 1 ja 2 järgi on allikakaitse õigus ajakirjaniku või ajakirjanikuga tööalaselt seotud isiku õigus mitte avaldada teavet, mis võimaldaks tuvastada tema infoallikat. Allikakaitse õiguse näol on tegemist kolmnurksuhtega, kus osalevad allikas, ajakirjanik ja avalikkus. Selle põhimõtte õiguslik reguleerimine annab ajakirjanikule õiguse jätta teabe allikas avalikustamata ning loob samal ajal allikale tema isiku konfidentsiaalseks jäämiseks kindluse ja selguse. Tegu on põhimõttega, mis kaitseb allikat ja hõlbustab ajakirjaniku tööd. Allikakaitse on suunatud ajakirjandusvabadust teostavale isikule, mitte niivõrd informatsiooni andnud isikule. Nagu eespool märgitud, on allikakaitse ajakirjandusvabaduse teostamise tagatis. Nimetatud põhimõtte peaks aitama luua eeldused ajakirjaniku ja tema informaatori vahel usaldussuhte tekkimiseks. See tähendab, et informatsiooni andnud isikul peab tekkima veendumus, et ajakirjanikule konfidentsiaalsena usaldatud informatsiooni ja tema, selle andja, seos ei saa avalikuks. Sellise usaldussuhte loomine võimaldab aga ajakirjanikul saada avalikku huvi eeldavates küsimustes informatsiooni ka isikutelt, kellele sellise teabe avaldamine on kas seadusega keelatud või toob talle muul viisil kaasa sanktsioonid, võimaldades sel moel teostada uurimisvabadust ja ajakirjandusvabadust laiemalt.

Allikakaitse seisukohast ühes tähtsamas otsuses – asjas *Goodwin vs. Ühendkuningriik*⁸ – leidis EIK, et kuna väljendusvabadus on üks demokraatliku ühiskonna olulisemaid aluseid, siis on pressile antud tagatised eriti tähtsad. Allikakaitse on ajakirjandusvabaduse põhitõlgimus, mida käsitletakse paljude osalisriikide seadustes, ametialastes käitumiskoodeksites ja ajakirjandusvabaduse tagamiseks antud rahvusvahelistes aktides.⁹ Ilma sellise kaitseta võib allikas hoiduda abistamast pressi, kes peab täitma oma kohustust

⁷ *Goodwin vs. Ühendkuningriik*, EIK 26.11.1991.

⁸ *Goodwin vs. Ühendkuningriik*, EIK 26.11.1991.

⁹ Nt Euroopa Nõukogu ministrite 4. konverentsil vastu võetud otsus ajakirjandusvabaduse ja inimõiguste kohta (Praha 7. –8.12.1994). Internetis kättesaadav: <http://www.coe.int/T/E/Com/Files/Events/2002-09-Media/ConfMedia1994.asp>; Euroopa Parlamendi 18.01.1994 otsus ajakirjanduslike allikate kaitse kohta (ELT C 044, 14/02/1994, lk 0034); Euroopa Nõukogu soovitus nr 7(2000) ajakirjanike õiguse kohta mitte avaldada oma informatsiooniallikat. Internetis kättesaadav: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=342907&Site=COE&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FD C864&BackColorLogged=FDC864>

informeerida avalikkust avalikku huvi puudutavates küsimustes. Tulemus võib olla pressi kui ühiskonna valvekoera olulise rolli õõnestamine või ebasoodne mõjutamine, mis vähendab pressi võimet varustada avalikkust õige ja usaldusväärse informatsiooniga. Võttes arvesse ajakirjandusliku allika kaitse tähtsust demokraatliku ühiskonna väljendusvabaduse jaoks ning allika avalikustamise kohustuse võimalikku jahutavat efekti, ei saa allika avaldamise kohustus olla kooskõlas konventsiooni artikliga 10, kui seda ei saa õigustada ülekaaluka avaliku huvi nõudega.¹⁰

Allikakaitse põhimõtte aitab tugevdada sotsiaalse kontrolli mehhanisme. Isikud, kes muidu jätaksid olulise info avalikustamata, sest kardavad sellega kaasnevat sanktsiooni, saavad seda allikakaitse põhimõtte rakendamisel teha. Avalikkuse eest varjul oleva teabe avalikustamise positiivne mõju on, et tundliku informatsiooni valdajate, nt avaliku võimu esindajate tegevuse üle on ühiskondlik kontroll, millega nad peavad arvestama. Allikakaitse põhimõtte negatiivse küljena võib välja tuua anonüümse siseinfo avalikustamise, mis kõikidel juhtudel ei pruugi vastata sotsiaalsele vajadusele ega olla avalikkuse jaoks oluline. Seega on oluline tasakaal: ühest küljest peavad allikad saama olla kindlad, et teabe avalikustamisel on nende konfidentsiaalsus tagatud, teisest küljest ei tohi lasta tekkida olukorral, kus avalikustatakse avaliku uudishimu valdkonda liigitatavat teavet.

3. Allikakaitse põhimõtte kohaldamine

Allikakaitse põhimõtte kohaldamine eeldab teatud tingimuste täitmist. Esmalt on vajalik, et allikas avaldaks informatsiooni ajakirjanikule. Soovituse nr 7 tähenduses on ajakirjanik füüsiline või juriidiline isik, kes regulaarselt ja ametialaselt on seotud informatsiooni kogumise või levitamisega üldsusele mis tahes massiteabevahendi kaudu. Seejuures on teave fakti, arvamuse või idee avaldamine teksti, heli ja/või pildi vormis. Soovitus nr 7 ei seo ajakirjaniku õiguslikku määratlust töötamisega konkreetses meediaväljaandes. See poleks ka mõistlik, sest sellise lähenemise puhul jääksid regulatsioonialast välja isikud, kes küll ei tööta konkreetse meediaväljaande alluvuses, ent kelle tegevus ja selle eesmärk, töömeetodid jms on võrdsustavad ajakirjaniku omaga (nt ajakirjanduspraktikandid ja vabakutselised ajakirjanikud).

Soovitus nr 7 tagab samaväärse allikakaitse õiguse teistele isikutele, kes oma tööalaste suhete tõttu ajakirjanikuga saavad allikast teada informatsiooni kogumise, toimetamise või levitamise teel. Nagu eespool nimetatud, saavad seetõttu allikakaitse õigusele tugineda ka uudisteagentuurid. Allikakaitsele tuginemise õigus tuleb tagada teistele isikutele, kes tegutsevad meediasektoris, kui nad saavad allikast teada informatsiooni kogudes, toimetades või levitades, ent kes ei mahu ajakirjaniku mõiste alla. Teabe allika kohta peavad nimetatud isikud olema saanud nende ametialaste suhete raames ajakirjanikuga. Ajakirjanikest kolleegidel, trükkijatel, toimetajal või ajakirjaniku tööandjal võib olla juurdepääs allikat identifitseerivale informatsioonile.

Teiseks on vajalik, et allika avaldatud info kaitsmiseks on võimalik kohaldada allikakaitse põhimõtet. Allikakaitse õigus ei ole absoluutne. Allika avalikustamiseks saab kohustada, kui on täidetud EIÕK artikli 10 lõikes 2 kehtestatud tingimused. Nimelt näeb lõige 2 ette, et kuna lõikes 1 nimetatud vabaduste kasutamisega kaasnevad kohustused ja vastutus, võidakse seda seostada niisuguste formaalsuste, tingimuste, piirangute või karistustega, mis on fikseeritud

¹⁰ Vt nt *Sanoma Uitgevers B.V vs. Holland*, EIK 31.03.2009; *Goodwin vs. Ühendkuningriik ning Roemen ja Schmit vs. Luksemburg*, EIK 25.02. 2003.

seaduses ning on demokraatlikus ühiskonnas vajalikud riigi julgeoleku, territoriaalse terviklikkuse või ühiskondliku turvalisuse huvides, korratuste või kuritegude ärahoidmiseks, tervise või kõlbluse või kaasinimeste reputatsiooni või õiguste kaitseks, konfidentsiaalse teabe avalikustamise vältimiseks või õigusemõistmise autoriteedi ja erapooletuse säilitamiseks.

Sisuliselt tuleb tugineda õiguspärasuse ja (demokraatlikus ühiskonnas) vajalikkuse testile.¹¹ Seejuures viitab omadussõna „vajalik“ artikli 10 lõike 2 tähenduses „tungiva sotsiaalse vajaduse“ olemasolule. Osalisriikidel on küll teatud kaalutlusruum sellise vajaduse olemasolu hindamisel, aga see käib käsikäes EIK järelevalvega, hõlmates nii seadust kui ka seadust kohaldavaid otsuseid, sh sõltumatu kohtu otsuseid.¹²

Õiguspärasuse kontrolli võib koondada nelja küsimusse:

- 1) kas riigi õigussüsteem lubab sekkuda;
- 2) kas asjassepuutuv õigusakt on inimestele kättesaadav;
- 3) kas õigussätted on piisavalt selged selleks, et võimaldada inimestel mõistlikult ette näha oma tegevuse tagajärgi;
- 4) kas õigus sisaldab adekvaatseid garantiisid kaitseks sõnavabadusse omavolilise sekkumise eest.

Demokraatlikus ühiskonnas vajalikkuse test koosneb kolmest peamisest elemendist:

- a) demokraatia olemuse arvestamine;
- b) proportsionaalsus ja tõendamiskoormis;
- c) kaalutlusruum.¹³

Küsimus on, kas allikakaitse põhimõtet on võimalik kohaldada olenemata informatsiooni allikast ning iseloomust. Ministrite Komitee on rõhutanud, et meedia on avaliku valvekoerana olemuslik roll ühiskonnas. Meedia on osa süsteemist, mis kontrollib ja tasakaalustab, seetõttu tuleb kaitsta uurivat ajakirjandust. Oluline on eristada uurivat ajakirjandust ajakirjandusest, mis keskendub isiku era- ja perekonnaelu paljastamisele, olles sealjuures vastuolus EIÕK artikliga 8, mis sätestab eraelu puutumatus, ja sellega seotud kohtupraktikaga¹⁴. Ajakirjandusvabaduse teostamisega kaasnevad kohustus ja vastutus. Nagu eelnevalt mainitud, tuleb allikakaitse õiguse rakendamisel kontrollida EIÕK art 10 lõikes 2 loetletud väärtuste esinemist ning kaalutleda, kas allikakaitse õigus kaalub üles vastanduvad huvid, nagu riigi julgeoleku, territoriaalse terviklikkuse või ühiskondliku turvalisuse huvid, korratuste või kuritegude ärahoidmise, tervise või kõlbluse või kaasinimeste reputatsiooni või õiguste kaitse, konfidentsiaalse teabe avalikustamise vältimise või õigusemõistmise autoriteedi erapooletuse säilitamise.

Allikakaitse õiguse kohaldajal lasub kohustus ja vastutus kontrollida informatsiooni tõesust. EIK on leidnud, et meediaväljaande sõnavabaduse piiramisel tuleb uurida, kas see on astunud samme informatsiooni tõesuse tuvastamiseks. Mida tõsisemad on süüdistused, seda põhjalikum peab olema eelkontroll faktide paikapidavuse üle. EIK on rõhutanud ajakirjaniku hooldsuskohustuse tähtsust, märkides, et EIÕK artikli 10 lõike 2 sõnadel *ülesanded ja vastutus* on eriti oluline tähendus, kui kõne all on näiteks tuntud isiku maine ründamine või muude

¹¹ E. Liiv. Väljendusvabaduse ja üldiste isikuõiguste konflikt veebipäeviku ja -foorumite näitel. Juridica VII/2008, lk 477.

¹² Observer ja Guardian vs. Ühendkuningriik, EIK 26.11.1991.

¹³ R. Maruste. Sõnavabadus ja selle piirid. Juridica I/2001, lk 20.

¹⁴ Ministrite Komitee deklaratsioon uuriva ajakirjanduse edendamise ja kaitsest 26.09.2007. Internetis kättesaadav: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1188517>.

isikuõiguste rikkumine. Peab olema eriline põhjus, kui meedia tahetakse vabastada tavapärasest kohustusest kontrollida isikut laimavaid faktilisi avaldusi. Kas sellised põhjused on olemas, sõltub laimu iseloomust ja astmest, samuti ajakirjandusliku allika usaldusväärsusest. Kohus pidas nt lahendis Tonsbergs Blad ja Haukom vs. Norra vajalikuks hinnata, kas avaldaja käitus heas usus ja kooskõlas ajakirjandusliku kohustusega kontrollida faktiväiteid, ja leidis, et nimetatud kohustus nõuab, et ajakirjanik tugineks piisavalt täpsele ja usaldusväärsele faktilisele alusele, mida saab lugeda proportsionaalseks süüdistuste iseloomu ja määraga, ning võtaks arvesse asjaolu, et mida tõsisem süüdistus, seda tugevam peab olema faktiline alus.¹⁵

Oluline on mõista, et allikakaitse põhimõtte kohaldamisala kaitseb allikat tuvastada võimaldavat informatsiooni, see tähendab allika isikut (vt alapunkt 2). Seega ei ole soovitus nr 7 kohaselt kaitstav muu informatsioon või asjaolud, mis allika kaudu teatavaks on saanud. Järelikult on ajakirjanikul kohustus edastada näiteks uurimisorganitele avaldatud asjaolusid puudutav teave. Samas on näiteks Saksa õiguses mindud kaugemale allikakaitse klassikalisest määratlusest.

4. Allikakaitse õiguslikud reguleerimisvõimalused

Soovitus nr 7 annab liikmesriikidele kohustuse näha ette konkreetsed ja selged põhimõtted allikakaitse õiguslikuks reguleerimiseks. Õiguslik reguleerimine on piiritletud EIÕK artikliga 10 ning seal sätestatud eranditega, millele lisandub EIK kohtupraktika. Soovitus nr 7 ei täpsusta, kuidas ja mil viisil on allikakaitse põhimõtte rakendamine paremini tagatud, järelikult on liikmesriikidel õigus nimetatud kriteeriume arvestades valida, kuidas vastavat printsiipi oma õiguskorras kõige edukamalt rakendada. Otsustada tuleb, kas põhimõtte sätestada nii materiaals- kui ka menetlusõiguses, kuidas sätestada erandid – kas anda kaalutluskriteeriumid või kehtestada nimekirja juhtudest, millal allikakaitse ei kehti, lisaks kas kaitsta allika identiteeti või ka muid asjaolusid, mis seonduvad avaldatud teabega.

Põhiseaduse § 13 lõikest 2 tuleneb õigusselguse põhimõtte, mis asetab riigile kohustuse sätestada piisavalt selged ja arusaadavad õigusnormid, et isikul oleks mõistlik võimalus ette näha õiguslike tagajärgi, mida tema tegevus võib kaasa tuua ehk tal peab olema õigusnormidele tuginedes võimalik prognoosida avaliku võimu käitumist. Normi määratletuse ehk õigusselguse aste ei ole kõikide normide puhul sama: selgemad ja täpsemad peavad olema normid, mis võimaldavad isiku õigusi piirata.¹⁶ Nagu eelnevalt märgitud, peab õigusselge regulatsioon olema riigi positiivse kohustuse tulem.

Riigikohus on asunud seisukohale, et põhiseadusega nõutava ja vajaliku õigusselguse määra piiritlemisel saab kohus arvestada ka EIK praktikat, viidates otsusele asjas The Sunday Times vs. Ühendkuningriik.¹⁷ Viimati mainitud lahendis asus kohus seisukohale, et EIÕK artikli 10 lõikes 2 kasutatud väljendist *fikseeritud seadused* tuleneb kaks nõuet: esmalt peab seadus olema piisavalt kättesaadav ehk siis kodanikul peab olema konkreetse juhtumi puhul kohaldatavate õigusnormide kohta küllaldaselt teavet. Teiseks saab normi käsitada seadusena üksnes juhul, kui see on formuleeritud piisava täpsusega võimaldamaks kodanikul oma käitumist reguleerida – tal peab olema võimalik (vajadusel asjakohase nõustamisega) asjaolusid arvestades mõistlikul määral ette näha tagajärgi, mida konkreetne tegevus endaga

¹⁵ Vt nt Fressoz ja Roire vs. Prantsusmaa, EIK 21.01.1999. a otsus, Tonsbergs Blad ja Haukom vs. Norra, EIK 1.03.2007.

¹⁶ RKPJKo 15.12.2005 3-4-1-16-05, p 21.

¹⁷ The Sunday Times vs. Ühendkuningriik, EIK 26.04.1979.

kaasa võib tuua. Tagajärjed ei pea olema ettenähtavad absoluutse kindlusega, kuna kogemus näitab, et see pole saavutatav.

Allikakaitse õigusliku reguleerimise võimaluste kohta saab tuua näiteid teistest riikidest. Käesoleva teema raames on uuritud Soome, Saksa, Austria, Ühendkuningriigi, Prantsuse, Sloveenia, Rootsi, Belgia, Hollandi ja Itaalia õigust. Nimetatud riigid tunnustavad allikakaitse põhimõtet ning reguleerivad seda oma riigi õiguses. Allikakaitse põhimõte on antud riikides reguleeritud nii materiaal- kui ka menetlusõiguses (kohtumenetluse seadustes).

Õigus ütluste andmisest keelduda on olemas kõikides võrdlusriikide kohtumenetluse seadustes. Eelkõige uuriti kriminaalmenetlust, kui isiku põhiõigusi kõige enam riivavamat kohtumenetlust. Ütluste andmisest keeldumine ei ole üheski riigis absoluutne, välja arvatud Austrias. Erandite sätestamise osas on olnud erinevaid lähenemisi. Ütluste andmist saab kohus nõuda seoses eriti raskete kuritegudega, mis on määratletud karistuse pikkuse kaudu (Soomes kuus aastat). Ütluste andmisest keeldumise õiguse erandid võivad olla seotud konkreetsete kuritegudega. Näitena võib tuua Saksamaa, kus erand rakendub juhtudel, kui ajakirjanik on materjalid ise tootnud või kui need on seotud ametialase tajuga ning tegu on rahureetmise, demokraatiavastase, riigireetmise, välisjulgeoleku ohustamise süüteoga, süüteoga seksuaalse enesemääratluse vastu ja rahapesuga. Loetletud süütegude juurde kuulub ka kriteerium kaaluda, kas tõendeid ei ole võimalik saada muul viisil või on see oluliselt raskendatud. Samuti võib näiteks tuua Sloveenia, kus ütlusi peab andma, kui tegu on kuritegudega seksuaalse enesemääratluse vastu, hooletusega alaealiste vastu ning nende julma kohtlemisega, samuti inimkaubandusega.

Lisaks on kasutatud kohtule kaalutluskriteeriumite andmist, mis võimaldab kohtul iga kord kaaluda erandi tegemist ütluste andmisest keeldumise õigusest (Ühendkuningriik, Prantsusmaa, Belgia, Itaalia). Kaalutluskriteeriumitena on esitatud näiteks tungiv vajadus, kuriteo erilisus ja raskus ning uurimise huvid, aga ka soovitus nr 7 alusel teiste meetodite ammendatavus ja ülekaalukas avalik huvi.

Läbiotsimist silmas pidades on riike, kes on ajakirjandusvabaduse teostamiseks loonud erandeid, samas on ka riike, kes seda teinud ei ole. Erandite sätestamise puhul arvestatakse näiteks kuriteo raskust ning karistuse määra (Saksamaal vähemalt viis aastat), kaalutluskriteeriumeid (Ühendkuningriigis), samuti on lisatud kõrgendatud kohtuliku kontrolli kohustus, kus läbiotsimise otsuse teeb kohtunik (Prantsusmaa). Riigid, kes ei ole läbiotsimiseks erandeid ette näinud, on Soome, Sloveenia, Itaalia, Belgia ja Holland (veel eelnõu).

5. Kokkuvõte

Lähtudes rahvusvahelistest instrumentidest ning põhiseaduse §-s 13 sätestatud õigusselguse ja §-s 45 kehtestatud väljendusvabaduse põhimõttest, on allikakaitse instituudi reguleerimine riigi õiguskorras vajalik. Rahvusvahelises õiguses tunnustatud põhimõtte riigisisene normeerimine annab selge aluse ja kaalutluskriteeriumid vastava printsiibi rakendamiseks. Seadusliku aluse loomine annab ka olulist infot omavale allikale kindluse, millistel juhtudel on tema konfidentsiaalsus tagatud. Allikakaitse põhimõtte täpsem formuleerimine ning õiguslik vormistamine Eestis on seadusandja kätes.